

Roman Tolici - Desene recente

Vladimir Bulat

Omul a fost zidit din pământ: ce lucru bun poate fi în el?
Cuviosul Siluan Athonitul

Desenele recente* ale lui Roman Tolici au toate un fundal negru. Perfect negru. Iar imaginea (colorată) se naște prin „iluminarea“ negrului, prin adăugiri succesive de hașurări. Îmi amintesc că în liceu făceam și eu desene similare, pe diverse bucăți de carton vopsite cu tuș negru, iar desenul se realiza prin zgărierea suprafeței cu un ac, ca pe placa de cupru. Roman Tolici face la fel, doar că el folosește creioane colorate, bine ascuțite, dar care nu „atacă“ suprafața. Sunt în acord cu ea. Pornește de la fotografii și le transpune pe aceste suporturi plane, „adânci“, aseptice. Negrul poate fi neutru, dar poate fi și activ, depinde de angajarea celui care lucrează cu acesta.

M-a atras în mod special miniciclul în numele Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt, Amin!. Sunt patru desene în care o fetiță își „face cruce“ cu limba. Poziția acesteia o repetă pe cea a mâinii credinciosului, „pronunțând“ cele câteva slove mutește. Chipul ventriloc e descurajant, sobru și pătruns de „seriozitatea“ actului săvârșit. Se pare că acest fel de a te închina este o practică curentă printre semenii noștri, care-și ascund apartenența la Biserica lui Hristos. Lumea secularizată, consumeristă, individualistă și îmburghezită nu privește cu ochi buni, probabil, pe cineva care-și face cruce cu mâna. Atunci se recurge la acest tertip formal, pe care Roman îl ridiculizează. Dar este și un motiv serios pentru el de a analiza chipul uman, „constelația“ lui fizionomică, atunci când se crede serios, „pătruns“ de taina faptei pe care o săvârșește. De altfel, este o practică la Tolici, devenită constantă, de a investiga situația și geografia „obrazului“ omenesc. Există și o vorbă din bătrâni, la care se referă în subsidiar, aceea de „a avea obraz“, adică a poseda morală, conștiință, responsabilitate, discernământ, a avea, după unii părinți duhovnicești, „darul deosebirii“. Capacitatea de a discerne. De a putea spune exact lucrurilor pe nume, dar nu înainte de a le fi putut „scormoni“ și înțelege cu adevărat. Exact această scoatere la lumină a esenței tari a lucrurilor o „citesc“ în trecerea de la negru la alb, de la întuneric la lumină.

Negrul este asociat cu: genunea, hăul, prăpastia, diabolicul, pământul, pământul, incertul, informul, indecisul, tulburarea, întristarea (a vedea negru-n fața ochilor).

Este remarcabil că Roman Tolici și-a pus și probleme de ordin moral, nu numai plastic sau estetic, ca majoritatea celor din jurul său. El e în termeni buni cu artiștii plastici, cu cei din „secta“ publicității și a reclamelor, cu literații, cu „analiztii“ urbani... Sunt tot atâtea ipostaze unde-l regăsesc pe Tolici cu puterea sa de a înțelege, de a avea un cuvânt de spus sau o expresie de reprezentat. În „desenele recente“ artistul face proba aceleiași seriozități și angajări. Nu face nimic de dragul făcutului, a efectului, spre a epata sau impresiona percepția și lectura imediată, pedestră și superficială a momentului. Lucrurile se „developează“ într-un registru secund, în spatele „deghizamentului“ formal, plastic.

Aici și acolo (Fără titlu, Fuga, Marș și unele care nu poartă, sugestiv cred, nici o denumire) regăsesc citate culturale, aluzii cinematografice, witz-uri subtile, ironice. Și chiar dacă, uneori, acestea nu sunt declarat asumate, conștientizate de autorul însuși, ele devin cu atât mai prețioase și mai încântante pentru comentator. Artistul nu trebuie să se „pronunțe“, el se exprimă plastic. E ca în cazul iconografilor, rugăciunea sa. De aceea, personal, nu cred prea mult în „sentințele“ și „explicațiile“ artiștilor. Aceștia au tendința, uneori, de a se „autojustifica“, de a adăuga prin cuvinte ceea ce nu au putut exprima prin mijloacele pe care și le-au asumat deja. La ce bun aceste „note de subsol“? Pentru ce aceste „contes fantastiques autour des contes originaires“? (Jurgis Baltrusaitis). Roman le evită mai mereu. Îi place să povestească, sa spună vorbe de duh și să pălăvrăgească despre orice, dar nu o face cu prea mare mobilizare când cineva îi cere să-și explice un desen sau o pictură. Căci e mereu în dilemă. Pendulează între negru și alb. Asta nu înseamnă în mod obligatoriu între bine și rău.

Mă gândesc la timpul, la lungimea clipelor, minutelor și, poate, orelor în care aceste desene ies de sub mâna lui Roman. Încerc să-mi imaginez (imaginea naște o alta?) ce gânduri, bucurii și tristeți îi trec prin minte, ce vine și trece prin sufletul lui în acest răstimp. Poate că, subconștient, artistul mizează anume pe acest tip de „iscodire“ și „indecență“ a privitorului? Căci „tirania“ contrastului la care este supus ochiul nu-i este doar acestuia destinată. Nu pot admite asta. Totul ar deveni imediat prea simplu, futil. Ca o fugara apăsare pe declanșatorul aparatului de fotografiat. Aici e marea capcană ce ne-o întinde Roman Tolici: de-abia din acest moment, după ce fotografia a devenit suport, începe „funcția“ artistului. Spre a repune pe tapet întreaga și majora implicare a acestuia. Implicare pentru a înțelege imensitatea gândului pus ca motto al acestor însemnări prietenești: „Omul a fost zidit din pământ: ce lucru bun poate fi în el?“

Text apărut în
Catalogul *Roman Tolici – Desene recente*, Galeria Posibilă, martie 2006

*e în această sintagmă ceva definitiv. Recentul ne spune mereu că urmează, firește, „demultului“, și că este o ipostază a ceva ce a fost, și pe care vine să-l desăvârșească. Este o ipostază foarte aproape de noi, care se suprapune peste ceva existent. Ca paginile unei cărți. Din această perspectivă, „desenele recente“ par a finaliza o experiență, ca o acumulare succesivă și o împlinire. Vin să prezinte un bilanț. Sau o încheiere de etapă, a unui capitol. „Recentul“ acesta va da un impuls, cu siguranță, pentru apariția *altuia*.